

باسمه تعالی

شرح دعای روز یازدهم ماه رمضان از آیت الله مجتهدی

♦ متن و ترجمه دعای روز یازدهم ماه مبارک رمضان:

اَللّٰهُمَّ حَبِّبْ اِلَيَّ فِيهِ الْاِحْسَانَ وَ كَرِّهْ فِيهِ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْيَانَ وَ حَرِّمْ عَلَيَّ فِيهِ السَّخَطَ وَ النَّيْرَانَ بِعَوْنِكَ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ؛^۱

خدایا! در این روز، احسان و نیکویی را محبوب من گردان و فسق و معاصی را ناپسندم قرار ده و در این روز، خشم و آتش قهرت را بر من حرام گردان. به یاری خودت، ای فریادرس فریادخواهان!

♦ اَللّٰهُمَّ حَبِّبْ اِلَيَّ فِيهِ الْاِحْسَانَ؛

◀ درخواست لذت احسان از خداوند:

خدایا کاری کن که خوبی‌ها را دوست داشته باشم و از بدی‌ها بدم بیاید و عبادت و انجام هر کار خوبی نزد من محبوب باشد. این دعای خیلی خوبی است که انسان طوری باشد از کار خوب لذت برد. اگر خواستی کار خوبی انجام بدهی مخفیانه انجام بده و قصد قربت کن؛ اگر باخبری که همسایه‌ات تنگدست است خیرات و صدقات خود را به شخص ناشناسی؛ مثلاً به یک باربری بده؛ بگو این قالی را برو بده در خانه فلانی؛ تا خدای نخواست همسایه‌ات خجل نشود. طوری زندگی کن که آبروی کسی را نریزی. در احسان، اهل ریاکاری نباشید که اگر این گونه بودید در قیامت برای شما اجر و پاداش نیست.

◀ اجناس خوب و اعلاء صدقه بدهید:

جنس خوب هم صدقه بدهید؛ اگر متمکن هستی جنس اعلاء را برای صدقه و خیرات کنار بگذار.

شخص متمکن می‌گفت برای زکات فطریه جو می‌شود داد؟ به او گفتم: مگر خودت نان جو می‌خوری؛ تو که وضعت خوب است، برنج اعلاّی آستانه اشرفیه بد است؟ چرا جو می‌دهی؟! تازه وقتی هم به درب منزل مستحق بردی نگو این فطریه هست؛ تو چه کار داری بگویی این برنجی که آورده‌ام؛ فطریه است! بگو به منزلتان می‌آمدم خواستم دست‌خالی نیایم؛ بگو عیدی است و... کاری نکن که فامیل فقیرت؛ همسایه تنگدست خجالت بکشد.

بهترین خوبی‌ها این است که آدمی به فامیل فقید کمک کند، بعضی‌ها به فامیل کمک نمی‌کنند حتی مرحوم آیت الله العظمی بروجردی (ره) احتیاط می‌کردند و می‌گفتند: اگر در شهرتان مستحق وجود دارد؛ اشکال دارد که فطریه را به شهرهای دیگر بفرستید. پس اگر شما اهل تهران باشید و پول فطریه را فرستادی اصفهان اگر این پول در بین راه تلف شد، شما ضامن هستی و باید یک مرتبه دیگر این پول را بدهی.

پس دعا دعای خیلی خوبی هست؛ از خدا بخواهیم که احسان را در نزد ما محبوب کند.

^۱ بحار الأنوار، ج: ۹۵، ص: ۳۳.

◀ حدیث:

در حدیث وارد شده است «خَيْرُكُمْ مَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ»^۲ بهترین شماها کسانی هستند که اطعام طعام می کنند؛ غذا درست می کند و به دیگران اطعام می دهد.

در قدیم رسم بود کسی که مرده ای داشت در شب های جمعه همان غذایی که میت ایشان دوست داشت می پختند و خیرات می کردند؛ مثلاً اگر پدر مرحوم کسی، قیمه پلو دوست داشت، شب جمعه آن را تهیه می کردند و خیرات می کردند و...

در روایت آمده است که ارواح مردگان مؤمنین در شب های جمعه بر بالای پشت بام منازل اقارب و خویشان سر می زنند و می گویند: آن لقمه هایی که جلوی سگان می اندازید به نیت ما خیرات کنید! ما محتاج هستیم، التماس می کنند!^۳

◀ والدین بعد از مرگ نیز باید از ما راضی باشند:

به یاد دارم، زمانی که بچه سال بودم و در مغازه پدرم کار می کردم، بعضی ها سوار بر گاری؛ سیب فندی آورده بودند و داد می زدند؛ «خیرات مرده ها». شما هم برای اموات خیرات داشته باشید. اما متأسفانه الان کسی به فکر مردگان نیست! آن وقت می گویند: آقا کار من پیچیده است و گره در زندگی دارم؛ باید چه کار کنم؟! وقتی پدرت از تو راضی نیست، همین می شود. اگر هم بگویی پدرم تا زنده بود از من راضی بود آن مربوط به زمان حیات آن خدا بیامرز است، نه حالا که او را فراموش کرده ای! الان که دست او از دنیا کوتاه شده و تو برای او کار خیری نمی کنی از تو ناراضی است.

◀ حدیث:

در روایت آمده است: بعضی از افراد هستند که در زمان حیات، والدین آنها از ایشان راضی بودند و بعد از مرگ از فرزندان خود؛ ناراضی هستند.^۴

شخصی در خواب دید که ارواح مؤمنین به سرعت به سوی بهشت در حرکت هستند و در بین ایشان شخصی بود که لنگ لنگان به سوی بهشت قدم برمی داشت؛ از او سؤال کرد: علت این که شما به آهستگی در حال حرکت به سوی بهشت هستید، چیست؟

^۲ کافی، ج: ۴، ص: ۵۰.

عَلَيْ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَاسَمِيِّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْقَاسِمِ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ [عليه السلام] قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ [صلى الله عليه وآله وسلم] خَيْرُكُمْ مَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَفْشَى السَّلَامَ وَصَلَّى وَالنَّاسُ نِيَامًا.

^۳ رک: جامع الأخبار، ص ۱۶۹.

قَالَ [صلى الله عليه وآله وسلم] إِنَّ أَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِينَ تَأْتِي كُلَّ جُمُعَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِجِدَاءٍ دُورِهِمْ وَبُيُوتِهِمْ يُنَادِي كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ بِصَوْتٍ حَزِينٍ بَاكِينَ يَا أَهْلِي يَا وَلَدِي وَيَا أَبِي وَيَا أُمِّي وَأَقْرَبَائِي اعْطِفُوا عَلَيْنَا يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ بِالَّذِي كَانُوا فِي أَيْدِينَا وَالْوَيْلَ وَالْجِسَابَ عَلَيْنَا وَالْمَنْفَعَةَ لَعْنَتُنَا وَ يُنَادِي كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ إِلَى أَقْرَبَائِهِ اعْطِفُوا عَلَيْنَا بِدَرْهِمٍ أَوْ بِرَغِيفٍ أَوْ بِكِسْوَةٍ يَكْسُوكُمْ اللَّهُ مِنْ لِبَاسِ الْجَنَّةِ ثُمَّ يَكِي النَّبِيُّ [صلى الله عليه وآله وسلم] وَ بَكَيْنَا مَعَهُ فَلَمْ يَسْتَطِعِ النَّبِيُّ [صلى الله عليه وآله وسلم] أَنْ يَتَكَلَّمَ مِنْ كَثَرَةِ بَكَائِهِ ثُمَّ قَالَ أُولَئِكَ إِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ فَصَارُوا ثُرَابًا رَمِيمًا بَعْدَ الشُّرُورِ وَ النَّعِيمِ فَيُنَادُونَ بِالْوَيْلِ وَ الثُّبُورِ عَلَى أَنْفُسِهِمْ يَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا لَوْ أَنْفَقْنَا مَا كَانُوا فِي أَيْدِينَا فِي طَاعَةِ اللَّهِ وَ رِضَائِهِ مَا كُنَّا نَحْتَاجُ إِلَيْكُمْ فَتَرْجِعُونَ بِخَسْرَةٍ وَ نَدَامَةٍ وَ يُنَادُونَ أَسْرِعُوا صَدَقَةَ الْأَمْوَاتِ.

^۴ در الأخبار با ترجمه، ترجمه فارسی، ص: ۵۷۱.

مشكاة الانوار: از کتاب محاسن، از حضرت امام باقر علیه السلام روایت شده که فرمود: از حضرت رسول صلی الله علیه و آله سؤال شد: کیست که حشش بر مرد بالاتر از همه باشد؟ فرمود: پدر و مادرش و فرمود: همانا مرد به پدر و مادرش نیکوکار می شود درحالی که آنها زنده بوده اند، و [پس از مردن ایشان] بر ایشان، استغفار نمی کند عاق والدین می شود، و به درستی که مرد عاق والدین می شود درحالی که آنها زنده بوده اند و پس از اینکه ایشان مردند بر ایشان زیاد استغفار می کند.

مرد جواب داد: آن ارواح مؤمنینی که به سرعت حرکت می کنند به خاطر این است که اولاد آنها نسبت به اموات خود، اهل خیرات بوده اند، اما فرزند من برای پدرش کار خیری انجام نمی دهد و سیر و حرکت من به سوی بهشت آهسته و کند می باشد.

مرد گفت: آدرس منزل فرزند شما کجاست تا به او اطلاع بدهم.

روح آن مؤمن گفت: پسرم رختشویی دارد و در فلان منطقه ساکن است.

این شخص از خواب بیدار می شود و فرزند آن مرحوم را پیدا می کند و شرح واقعه می کند و می گوید: فلانی پدرت از تو ناراضی است و در عالم خواب از تو گله کرد و از تو می خواست که برای او خیراتی داشته باشی.

پسر آن مرحوم که وضع مالی مناسبی نداشت و کمی عصبانی بود دست در زیر آب دریا کرد و مشتی آب بیرون ریخت و گفت: این مشتی آب هم خیرات پدرم.

فردا شب در خواب دید که پدر این شخص با تندی حرکت می کند و تعجب کرد! پرسید داستان از چه قرار است؟

جواب داد: آن زمانی که پسرم با عصبانیت آن مشتی آب را از دریا بیرون ریخت، در کنار ساحل دریا ماهی ریز و کوچکی در حال مردن بود و به خشکی افتاده بود؛ وقتی پسر آن مشتی آب را به بیرون دریا ریخت و گفت: این هم خیرات پدرم، آن مشتی آب بر روی آن ماهی ریخت و او هم جانی گرفت و به داخل دریا پرید، و زنده ماند به برکت همان یک عمل این گونه شد.

یک کار خوب سبب نجات یک نفر می شود، لذا در حدیث آمده است: «خَيْرُكُمْ مَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ وَ أَفْشَاءَ السَّلَامَ وَ صَلَّى وَ النَّاسُ نِيَامٌ»^۵ بهترین شما کسی هست که اطعام کند و بلند سلام کند و اهل نماز شب باشد در زمانی که مردم در خواب هستند.

البته انسان باید خودش را از همه بدتر بداند و موقع نماز شب به یاد این حدیث نباشد که بله من از همه بهتر هستم؛ و دچار عُجب بشود.

◀ پرهیز از عجب:

امام سجاد علیه السلام در حدیث ابوحمره ثمالی به ما یاد داده اند و فرموده اند: خدایا آیا در بین بندگان از من بدتر وجود دارد «فَمَنْ يَكُونُ اسْوَةً حَالٍ مَنِي»^۶ با اینکه ایشان معصوم است، ولی این گونه خودش را کوچک می بیند، به خاطر همین هیچ وقت نگویید که من خوب هستم. ولو حدیث می گوید شما خوب هستید و اهل اطعام طعام و خیرات و نماز شب هستید. همیشه بین خوف و رجاء باشید.

◆ وَ كَرَّهَ إِلَيَّ فِيهِ الْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ:

خدایا من را طوری قرار بده که از فسق و معصیت بیزار بشوم و از گناه کردن بدم بیاید، اگر گناه در نظر شما به شکل نجاست تمثیل پیدا بکند، هرگز گناه نمی کنی

^۵ کافی، ج: ۴، ص: ۵۰.

^۶ مصباح کفعمی، ص ۵۹۵.

◀ راز عصمت معصوم:

اگر معصوم اهل گناه نیست به خاطر این است که ایشان باطن و حقیقت گناه را می بینند و در منظر ایشان گناه زشت جلوه می کند.

◆ وَ حَرَّمَ عَلَىٰ فِيهِ السَّخَطُ وَالنِّيرَانُ؛ خدایا غضب و آتش خودت را بر من حرام کن.

◀ خاطره:

در نجف اشرف شخصی با آیت الله سیبویه شوخی می کرد و می گفت: شما جلوی در بهشت، من را هل بدهید تا داخل بهشت شوم؛ من توان جهنم رفتن را ندارم؛ «خدایا ما حال جهنم رفتن نداریم، جهنم خیلی مشکل است؛ انشا الله هر کسی با ولای امیرالمؤمنین علی علیه السلام از دنیا برود جهنم نمی رود».^۷

◀ شفاعت اهل بیت (علیهم السلام):

امام صادق علیه السلام فرموده اند: شما ایماننان را با خودتان بیاورید، ما از شما دستگیری و شفاعت می کنیم؛ آیاتی که در قرآن درباره شفاعت آمده است مربوط به کسانی است که با ایمان از دنیا می روند، آیات دو نوع هستند؛ بعض آیات گفته اند: «وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ»^۸ و بعض آیات این گونه است که «مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ»^۹ یعنی شفاعت نیست، پس جمع بین این دودسته از آیات به این است که شفاعت نیست برای مردودین و شفاعت هست برای تجدیدی ها.

قبولی ها هم شفاعت دارند منتها برای افزایش درجه؛ اما نوع ما از گروه دوم هستیم؛ یعنی جزو تجدیدی ها هستیم و ان شاء الله با ولای اهل بیت ما را شفاعت می کنند و تجدیدی ما را درست می کنند و فقط اولیای الهی از گروه قبولی ها می باشند؛ ولی خدا نکند که ما جزو مردودین باشیم.

^۷ ارشاد القلوب، ترجمه سلگی، ج ۲، ص ۳۴۹.

شخصی بر «زید بن علی» وارد شد و عرض کرد: یا ابن رسول الله، از آنچه خدا به شما داده برایم حدیث کن؟ فرمود: پدرم از پدرش از جدش روایت کرد که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر کس ما اهل بیت علیهم السلام را دوست بدارد، در قیامت او را شفاعت می کنیم، و کسی که ما را دوست بدارد با ما محشور می شود و با ما وارد بهشت می گردد.

^۸ سوره مبارکه؛ بقره: ۴۸.

وَأَنْتَقُوا يَوْمًا لَا تَجْزَى نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ. ترجمه: و از آن روز بترسید که کسی مجازات دیگری را نمی پذیرد و نه از او شفاعت پذیرفته می شود؛ و نه غرامت از او قبول خواهد شد؛ و نه یاری می شوند.

^۹ سوره مبارکه بقره، آیه ۲۵۵.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ. ترجمه: هیچ معبودی نیست جز خداوند یگانه زنده که قائم به ذات خویش است، و موجودات دیگر، قائم به او هستند؛ هیچگاه خواب سبک و سنگینی او را فرامی گیرد؛ (و لحظه ای از تدبیر جهان هستی، غافل نمی ماند) آنچه در آسمان ها و آنچه در زمین است، از آن اوست؛ کیست که در نزد او، جز به فرمان او شفاعت کند؟

◀ سرانجام وابستگی به دنیا:

استاد ما آقای برهان می‌گفت: شخصی در حالت احتضار بود؛ هر چه شهادتین را به او تلقین می‌کردیم او شهادتین را نمی‌گفت! اتفاقاً نفس او برگشت و حال او جا آمد و از او پرسیدیم: فلانی چرا شهادتین را نمی‌گفتی؟

ایشان گفت: مدتی است یک آینه‌قدی خریده بودم و به آن علاقه داشتم؛ تا می‌خواستم شهادتین را بگویم، شیطان را می‌دیدم که به من می‌گوید: اگر شهادتین را بگویی، آئینه را می‌شکنم! و بعد از این واقعه ایشان آئینه را برد و فروخت.

اینها همه از عوارض محبت به دنیا است، ممکن است به‌خاطر یک آئینه انسان ایمانش را از دست بدهد!

◆ بِعَوْنِكَ (کمک):

خدایا همه این دعاها را از تو خواستم؛ ولی تا خودت کمک نکنی من نمی‌توانم به این امور متعلق بشوم و بدون یاری تو این مسائل محقق نمی‌شوند.

شما باید یک قدم بردارید تا خدا هم شما را کمک کند. در روایت آمده است: اگر شما یک قدم به‌سوی او برداری خداوند هروله کنان به‌سوی تو می‌دود؛^{۱۰} لذا ناامید هم نباش. ولی باید یک قدم به‌سوی او برداری تا امدادهای الهی را ببینی.

◆ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ:

یعنی ای خدایی که هر کسی که به تو بگوید الهی پناهم بده تو پناهنده می‌دهی.

^{۱۰} پیام پیامبر، ترجمه فارسی، ص: ۳۰۳.

از پیامبر اکرم رسول خدا صلی‌الله‌علیه و آله روایت شده است که خداوند متعال می‌فرماید: «اگر کسی با این بینش که من زیان و نفع می‌رسانم، مرا به دعا خواند، خواسته‌اش را روا می‌دارم». از ابوذر غفاری روایت شده است که گفت: شنیدم: رسول خدا صلی‌الله‌علیه و آله فرمود: خداوند - عزوجل - می‌فرماید: «اگر کسی کار نیکی انجام دهد، مانند آن ده برابر خواهد داشت و هرآن کس مرتکب کار زشتی شود، پاداش بدی، بدی‌ای مانند آن است، یا چیزی از آن را می‌بخشایم و اگر کسی یک وجب به من نزدیک شود، یک ذراع به او نزدیک می‌شوم، و اگر کسی یک ذراع به من نزدیک شود، من به اندازه فاصله بین دو دست باز به او نزدیک می‌شوم. اگر کسی آهسته رو به‌سوی من نهد، رحمت من شتابان شامل او می‌شود و اگر کسی در حالی به دیدار من آید که به پری زمین گناه همراه داشته باشد، اما چیزی را شریک من نگرداند، در حالی به دیدارش می‌روم که برابر با گناهش آمرزشش به او ارزانی می‌دارم.»